

” Кикилик А., Поліщук О. Візуалізації та кіноінтерпретація художніх творів на уроках літератури у закладах загальної середньої освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 2. С. 38-44. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-005>.

Kykylyk A., Polishchuk O. Vizualizatsii ta kinointerpretatsiia khudozhnikh tvoriv na urokakh literatury u zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Visualization and cinematic interpretation of literary texts in literature classes in general secondary education institutions]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 2. S. 38-44. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-005>.

УДК 82-93:791.43:373.3

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i2-005

Аліна КИКИЛИК

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3552-6435>

alinamykolaivna@ukr.net

Олена ПОЛІЩУК

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3826-5085>

Elenpolishchuk28@gmail.com

ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ТА КІНОІНТЕРПРЕТАЦІЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено сутність та педагогічну цінність візуалізацій та кіноінтерпретацій літературно-художніх творів у навчанні літератури у закладах загальної середньої освіти; описано можливості інтеграції кіномистецтва та візуалізації у шкільний курс літератури. Беззаперечно, сучасна освіта дедалі більше орієнтується на візуально-символічні формати подання інформації, що відповідає когнітивним особливостям покоління цифрових учнів. Здобувачі освіти живуть у світі мультимедійних образів, інтерактивних платформ, візуального контенту, зокрема і кінематографічних інтерпретацій творів мистецтва слова. Тому візуалізація навчання та використання здобутків кінематографу у викладання шкільного курсу літератури є не лише актуальними, а й педагогічно значущими. Автори наукової розвідки доводять, що у контексті стрімкого поширення візуалізації в професійному та приватному житті постає необхідність формування освітніх стратегій, здатних охопити широку та різноманітну спільноту здобувачів освіти. У статті увага акцентується на тому, як використання кіноінтерпретацій та візуальних елементів на уроках літератури дозволяє створити інтерактивне навчальне середовище, в якому учні активно залучені до процесу вивчення, аналізу та інтерпретації літературно-художніх творів української та зарубіжної літератури. Автори зауважують, що використання колажів, кроссенсів, буктрейлерів, відеопоезій, інфографіки, інтерактивних карт дає можливість створити нові умови для глибшого і багатогранного сприйняття мистецтва слова, надаючи здобувачам освіти можливість різновекторно осмислювати прочитане та розвивати вміння передавати ідеї та образи через різні медіапродукти. Візуалізації та кіноінтерпретації художніх творів у викладанні шкільного курсу літератури сприяють поглибленому аналізу персонажів, сюжету та символіки твору, а також для розкриття контексту, в якому відбуваються події. Автори статті також наводять приклади застосування візуалізацій та кінематографічних інтерпретацій літературних творів у класах закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: візуалізації; заклади загальної середньої освіти; кіноінтерпретації; літературні твори; уроки української та зарубіжної літератури.

Alina KYKYLYK

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3552-6435>

alinamykolaivna@ukr.net

Olena POLISHCHUK

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3826-5085>

Elenpolishchuk28@gmail.com

VISUALIZATION AND CINEMATIC INTERPRETATION OF LITERARY TEXTS IN LITERATURE CLASSES IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article highlights the essence and pedagogical value of visualizations and film interpretations of literary and artistic works in the teaching of literature in general secondary education institutions; it describes the possibilities of integrating cinema and visualization into the school literature curriculum. Undoubtedly, modern education is increasingly oriented towards visual and symbolic formats for presenting information, which align with the cognitive characteristics of students in the digital generation. Students live in a world of multimedia images, interactive platforms, and visual content, including cinematic interpretations of literary works. Therefore, the visualization of learning and the use of cinematographic achievements in teaching the school literature course are not only relevant but also pedagogically significant. The authors of the scientific study argue that, amid the rapid spread of visualization across professional and personal life, there is a need to develop educational strategies that reach a broad, diverse student community. The article focuses on how the use of film interpretations and visual elements in literature classes creates an interactive learning environment in which students are actively involved in studying, analyzing, and interpreting literary and artistic works from Ukrainian and foreign literature. The authors note that the use of collages, cross-sensations, book trailers, video poems, infographics, and interactive maps makes it possible to create new conditions for a deeper

and more multifaceted perception of the art of the word, giving students the opportunity to comprehend what they have read in different ways and develop the ability to convey ideas and images through various media products. Visualizations and film interpretations of literary works in school literature courses contribute to an in-depth analysis of the characters, plot, and symbolism of the work, as well as to the disclosure of the context in which the events unfold. The authors of the article also provide examples of the use of visualizations and cinematic interpretations of literary works in general secondary education classrooms.

Keywords: visualizations; general secondary education institutions; film interpretations; literary works; Ukrainian and foreign literature lessons.

Постановка проблеми. Система освіти не є статичною, а постійно перебуває у процесі трансформації. Акценти зміщуються зі знаннєвої складової на формування компетентностей, оновлюються зміст, форми і методи навчання, створюється нова освітня парадигма, яка відповідає потребам сучасного суспільства та запитам здобувачів освіти. Особливо актуальним стає використання візуалізації та кіноінтерпретації на уроках літератури, адже саме вони дозволяють поєднати традиційні методи викладання з інноваційними. Зауважимо, що сьогодні здобувачі освіти живуть у світі мультимедійних образів, інтерактивних платформ, візуального контенту, зокрема і кінематографічних інтерпретацій творів мистецтва слова. Тому візуалізація навчання та використання здобутків кінематографа у викладання шкільного курсу літератури є не лише актуальним, а й педагогічно значущим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслена проблема перебуває у центрі уваги українських та зарубіжних науковців та методистів. Ґрунтовною і потужною є спільна наукова праця двадцять одного автора «Challenges and Opportunities in Data Visualization Education: A Call to Action» [9], у якій всебічно розглянуто та детально проаналізовано актуальну проблему застосування візуалізації даних крізь призму міждисциплінарного діалогу. Автори доробку доводять, що у контексті стрімкого поширення візуалізації в професійному та приватному житті постає необхідність формування освітніх стратегій, здатних охопити широку та різноманітну спільноту учнів. Візуалізація даних постає як динамічна система, що інтегрує знання з різних галузей, адаптується до специфіки аудиторій і контекстів, а також передбачає передання знань і когнітивних моделей.

У прикладному дослідженні «The Influence of Educational Big Data Visualization on Students' Learning Initiative» [10] науковець T.You узагальнює висновки про доцільність застосування технології візуалізації у навчанні здобувачів освіти, її вплив на мотивацію та пізнавальну активність учасників освітнього процесу та релевантність якості едукативності із застосування онлайн-освітніх платформ.

Науковець B.Smit у статті «Effective Use of Visualization in Education» [8] розробив детальну таксономію інструментів, ресурсів для створення фільмів, анімацій, презентацій та інфографіки тощо в освітньому процесі. Автор окреслює педагогічну цінність і значущість візуалізації в освіті.

Зауважимо, згадані вище наукові праці у сукупності формують теоретичне й прикладне підґрунтя для розвитку візуальної грамотності як ключового компонента сучасної освіти, що поєднує технологічні, когнітивні та педагогічні аспекти. Цінність зарубіжного досвіду у контексті нашої розвідки вбачаємо в тому, що автори науково обґрунтовують орієнтири для оновлення змісту, методів і технологій навчання, зокрема у напрямі розвитку візуальної та інформаційної культури здобувачів освіти, висвітлюють сутність візуалізації як ключової умови ефективного викладання, оскільки воно дозволяє перетворити навчальний процес на простір співтворчості, аналізу та емоційного осмислення навчального контенту, інтерпретації й самовираження. Тому матеріали та результати цих наукових досліджень є не лише доцільним, а й стратегічно необхідним у контексті сучасної освітньої парадигми в цілому, методики викладання літератури зокрема.

Важливими в контексті нашої теми є сучасні дослідження, які висвітлюють проблему використання візуальних методів у навчальному процесі, таких науковців: Л. Білоусова [1], Н. Житеньова [1, 4], С. Дарда [2], О. Дубініна [3], Ж. Клименко [5], С. Кочерга [6] та ін.

У статті Л. Білоусової, Н. Житеньової «Технологія проектування цифрових дидактичних візуальних засобів у професійній діяльності вчителя» науково обґрунтовано сутність і специфіку проектування цифрових дидактичних візуальних засобів у професійній діяльності педагога через урахування композиційних принципів, правил типографіки та колористики, забезпечення стилістичної єдності, а також створення візуальних якорів і метафор. С. Дарда у науковій розвідці «Екранізація як форма безпосередньої взаємодії кіно та літератури» проаналізовано взаємозв'язок між літературою та кінематографом, розглянуто основні типи кіноінтерпретацій літературних творів, їх характерні риси та приклади. Обґрунтовано причини виникнення конфліктів між різними кіноверсіями літературних джерел. Надано оцінку наявним екранізаціям художніх творів і визначено чинники, що впливають на процес їх створення. Особливу цінність для нас мала праця «Дива візуалізації, або як зробити знання видимими, а уроки літератури – незабутніми», у якій доктор педагогічних наук, професор кафедри методики викладання світової літератури НПУ імені М. П. Драгоманова Ж. Клименко роз'яснює терміни, розкриває сутність візуалізації, мету візуалізації у навчанні, функції, типи, принципи добору і використання візуального матеріалу на уроках літератури, засоби і прийоми візуальної освіти, наводить приклади.

Мета дослідження – описати роль і педагогічний потенціал візуалізацій та кіноінтерпретації художніх творів у викладанні шкільного курсу літератури. Окреслена мета деталізується у завдання: з'ясувати сутність та педагогічну цінність візуалізації та кіноінтерпретацій літературно-художніх текстів у навчанні літератури у закладах загальної середньої освіти; висвітлити можливості інтеграції кіномистецтва та візуалізації навчання на уроках літератури.

Методи дослідження. При проведенні даного дослідження були використані теоретичні методи: аналіз, узагальнення і систематизація основних матеріалів наукових та науково-методичних праць для визначення основних аспектів проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оновлення змісту освіти в межах Нової української школи передбачає перехід до компетентісно-діяльнісного навчання, де візуалізація та кіноінтерпретація стає не просто допоміжним засобом, а педагогічною технологією, що сприяє глибшому розумінню, осмисленню та застосуванню знань. Беззаперечно, зростання обсягів інформаційного потоку зумовлює підвищений інтерес до візуалізації навчальної інформації. Традиційні методи представлення даних уже не забезпечують належного рівня засвоєння, інтерпретації та передачі знань. Тому для подальшого накопичення, осмислення, зберігання, переробки й комунікації інформації у різних сферах людської діяльності необхідні нові, компактні та мобільні засоби відображення об'єктивної реальності у свідомості суб'єкта. Важливо зауважити, що сучасна освітня практика потребує нових підходів до викладання літератури, адже здобувачі освіти покоління Alpha живуть у світі візуальної культури та цифрових технологій. Одним із ефективних засобів унаочнення уроків літератури є використання збудованих кінематографа.

У цьому контексті важливо з'ясувати сутність візуалізації та кіноінтерпретації літературно-художніх творів, їхню педагогічну цінність, оскільки саме вони сприяють підвищенню ефективності засвоєння знань, розвитку пізнавальних процесів та формуванню ключових і предметних компетентностей, наскрізних учнів. Беззаперечно, наочність посилює вплив на особистість, залучаючи різні сенсорні канали сприйняття.

Необхідно розглянути різні підходи до тлумачення терміну «візуалізація», що дозволить окреслити її багатогранність та специфіку застосування на уроках літератури у закладах загальної середньої освіти. Термін «візуалізація» походить від латинського слова *visualis*, що означає «сприйманий зором», «наочний». Під візуалізацією розуміють процес подання даних у зображальній формі з метою максимального спрощення їх сприйняття та розуміння. Візуалізувати можна будь-які дані, а сама візуалізація є технологією, що має конкретну мету та використовує концепції, методи й інструменти, запозичені з різних галузей, зокрема принципи дизайну, картографії, інфографіки та інформаційного моделювання та кіномистецтва.

У публікації «Візуалізація: основні поняття і визначення» Н. Житеньова «під візуалізацією розуміє подання навчальної інформації, яку можливо, складно або взагалі не можливо відтворити у реальному житті, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з метою забезпечити максимальну зручність її сприйняття та розуміння» [4, с.74].

Науковець А. Вербицький визначає процес візуалізації як «згортання змісту розумового процесу в наочний образ; будучи сприйнятим, образ може бути розгорнутим і слугує опорою адекватних розумових і практичних дій» [5, с.2]. У результаті навчання здобувач освіти не просто відтворює знання, а інтегрує їх у власний досвід, осмислює значення отриманої інформації та здатен критично її переосмислювати. Такий підхід сприяє розвитку ключових компетентностей, зокрема уміння вчитися впродовж життя, комунікації, саморефлексії та емоційного інтелекту.

Учителі-практики, наголошують що використання візуалізації в освітньому процесі полягає у формуванні цілісного уявлення про навчальні об'єкти, підвищенні запам'ятовування та стимулюванні самостійної творчої діяльності учнів. Візуальний контент є потужним інструментом для розвитку критичного мислення учнів, оскільки він не лише полегшує засвоєння знань, а й активно сприяє формуванню когнітивних та аналітичних навичок. Візуальні дидактичні матеріали є ключовими для активізації сприйняття та глибинного розуміння художнього тексту в школі. Вони допомагають учням візуалізувати абстрактні концепти, історичний контекст та структуру твору.

Аналіз наукової літератури дозволив нам визначити такі види візуальної наочності на уроках літератури у закладах загальної середньої освіти:

1. За джерелом інформації

- Натуральна – реальні предмети, експонати, музейні матеріали (наприклад, факсиміле рукописів, стародруки).
- Зображувальна – портрети письменників, ілюстрації до творів, фотографії місць дії.
- Символічна – схеми, діаграми, інфографіка, таблиці, карти.

2. За способом подання

- Статична – плакати, репродукції, друковані матеріали.
- Динамічна – відеофрагменти екранізацій, театральні постановки, анімації.

- Мультимедійна – інтерактивні презентації, віртуальні екскурсії, буктрейлери.

3. За дидактичними функціями

- Ілюстративна – допомагає створити образне уявлення про письменника чи епоху.
- Пояснювальна – розкриває складні ідеї через схеми, карти, діаграми.
- Узагальнювальна – систематизує знання (таблиці порівняння літературних напрямів).
- Стимулююча – мотивує до творчої діяльності (створення постерів, колажів, коміксів).

До найбільш ефективних у навчанні літератури учителі-практики відносять колажі, кроссенси, комікси, хмари слів, літературні карти художніх творів, екранізовані літературні твори, буктрейлери, презентації, лепбуки тощо. Детально розглянемо окремі із них.

Колажі як вид візуалізації навчально-пізнавальної інформації активно використовується в школі, зокрема і на уроках літератури. Цінність колажів полягає у тому, що у них можна поєднувати різні типи інформації: текст, зображення, символи, інфографіку. Звісно, колажі є такими своєрідними візуальними композиціями, що складаються з різних елементів (фотографій, малюнків, текстів, схем, таблиць та ін.), об'єднаних у єдине ціле. Це дозволяє створити наочну та багатомірну модель того чи іншого поняття чи явища, наочно відобразити складні концепти та ідеї, створюючи багатошарове уявлення про вивчений матеріал. Наприклад, на уроках зарубіжної літератури, створення колажу на тему «Мотиви трагедії у творчості В. Шекспіра» дозволяє учням поєднати цитати з п'єс, образи героїв, елементи символіки, що сприяє кращому розумінню творчості автора. Зауважимо, колажі є ефективним способом візуалізації абстрактних ідей та складних концептів. Наприклад, у вивченні складних літературних тем, таких як «людина і суспільство», «пошук істини», «свобода вибору», колаж може допомогти створити образну картину цих понять, що робить їх зрозумілими та доступними для учнів. А самостійне створення колажу спонукає учнів до творчої діяльності, активує їхню уяву, образне мислення та допомагає візуалізувати абстрактні або складні поняття. Також такий вид роботи розвиває здатність до критичного мислення, оскільки учні повинні вибрати найважливіші елементи, які найкраще відображають суть тематичного розділу, літературного напрямку чи художнього твору.

Сучасна освіта дедалі більше орієнтується на візуально-символічні формати подання інформації, що відповідає когнітивним особливостям покоління цифрових учнів. У цьому контексті кроссенс постає як науково обґрунтований метод візуалізації знань, який поєднує елементи гри, мистецтва та логіки. Кроссенс здатний ефективно унаочнювати уроки літератури у школі та забезпечувати глибше осмислення змісту літературно-художніх творів, життєвого та творчого шляху митців слова. Він відповідає вимогам компетентнісного та діяльнісного підходів у сучасній освіті. Використання кроссенсів у школі допомагає розвивати критичне мислення, креативність і здатність до інтерпретації закодованих образів-символів, зображень у дев'ятьох елементах. Його використання сприяє розвитку метакогнітивних умінь, формує здатність бачити за окремими фактами ширший ідейно-тематичний контекст і робить навчальний процес більш доступним, інтерактивним та науково обґрунтованим.

Педагогічно цінним на уроках літератури є паспорт художнього твору або літературна картка, що слугує для систематизації, візуалізації та узагальнення ключової інформації про літературний твір. Він допомагає учням швидко орієнтуватися в основних елементах тексту, що є необхідним для глибокого аналізу та відокремлення головне від другорядного. Паспорт художнього твору, зауважують учителі-практики, необхідно використовувати для систематизації та узагальнення основної інформації про літературний твір. Тому його використовують на етапі рефлексії або контролю для швидкого повторення. Важливо підкреслити, що паспорт художнього твору на уроках літератури використовують не тільки як класичний інструмент для систематизації інформації, а й як спосіб кращого розуміння твору в цілому. Такий підхід дозволяє не лише глибше вникнути в зміст, а й оцінити його мистецьку значущість. Паспорт візуально структурує хаотичну інформацію, допомагаючи учням бачити твір як цілісну систему. А сучасний спосіб візуалізувати місця та події, описані в літературному творі, за допомогою цифрових інструментів втілено в *інтерактивних літературних картах твору*. Вони дозволяють учням або читачам краще розуміти географічний контекст подій, слідкувати за переміщеннями персонажів і побачити, як місце та простір впливають на розвиток сюжету. Наприклад, ключовими локаціями у творі *О. Дюма «Три мушкетери»* є Париж, Лувр, Ла-Ферте, Лондон, тому карта може показувати маршрути мандрівок мушкетерів та їхні пригоди по всій Європі; за твором *«Мобі Дік» Германа Мелвілла* карта може демонструвати подорожі «Пекод» і різні точки на морі (Острів Нантакет, Атлантичний океан, Тихий океан), де відбуваються важливі події.

Ще одним видом візуалізації на уроках літератури є хмари слів, таке своєрідне візуальне відтворення списку слів на єдиному зображенні, де розмір слова прямо пропорційний його значущості або частоті використання у вихідному тексті. Учителі-практики педагогічну цінність хмар слів вбачають у перетворенні тексту на образ, а образу - на інструмент мислення. Це дозволяє учням швидко побачити смислові доміанти твору, ключові мотиви, емоційні акценти та авторські інтенції, а ще активізувати аналітичне мислення та зробити процес читання більш усвідомленим і захопливим.

Використання хмар слів на уроках літератури відповідає сучасним освітнім тенденціям, сприяє формуванню читацької компетентності та розвиває здатність учнів працювати з інформацією у візуально-цифровому середовищі.

Кінематографічна інтерпретація літературно-художніх творів є особливою формою літературного тексту, що передбачає перенесення твору на екран, зберігаючи при цьому основні елементи сюжету, персонажів та тематики, але з використанням специфічних засобів кіномистецтва. Використання кіноінтерпретацій літературно-художніх текстів у шкільному курсі літератури є сучасною освітньою тенденцією, що підкреслює зв'язок різних видів мистецтв, зокрема літератури та кіно. Адже важливо розуміти, що екранізації виступають не лише ілюстрацією до літературного твору, а й самостійним культурним феноменом. Вони дозволяють учням побачити сюжет, образи та конфлікти у візуальній формі, що сприяє емоційному залученню та глибшому осмисленню літературного матеріалу. У закладах загальної середньої освіти вчителі використовують екранізації та кінематографічні адаптації творів як дидактичного інструменту для поглиблення розуміння художнього тексту, формування ключових та предметних компетентностей, розвитку наскрізних умінь здобувачів освіти. На уроках української літератури доречними будуть такі відеоматеріали: екранізовані літературні твори, відеокліпи, створені за піснями на вірші відомих поетів, документальні стрічки про епоху, культурний контекст, інтерв'ю з майстрами пера, анімаційні біографії письменників, науково-популярні відео про літературні течії, жанри, символи, відеолекції про українських та зарубіжних митців тощо. Ми переконані, що інтеграція кіномистецтва у викладанні літератури відкриває широкі дидактичні й виховні можливості, адже поєднання словесного й візуального рядів створює багатоканальне сприйняття художнього тексту. Літературний твір стає «живим» завдяки кінематографічним інтерпретаціям та мультимедійним засобам.

Учителі-словесники зауважують, що необхідно поєднувати текстове вивчення творів із переглядом кінофільмів, їхніх фрагментів, наприклад, «Тіні забутих предків» за повістю М. Коцюбинського, «Наталка Полтавка» за І. Котляревським, «Украдене щастя», «Захар Беркут» за І. Франком. У 7 класі можна запропонувати перегляд таких фільмів «Гуси-лебеді летять», «Климко», «Іван Сила»; у 9 класі документальні фільми «Великі українці – Григорій Сковорода», «Великі українці – Т. Шевченко», «Чорна рада» тощо. Використовувати відеоролики про мовознавців, літературознавців, митців слова або інтерв'ю із ними. Наприклад, у 5–9 класах можна запропонувати перегляд відеоматеріалів про Б. Олійника, О. Гончара, І.Багряного, О. Довженка, Лесю Українку, М. Коцюбинського, І. Нечуя-Левицького, В. Симоненка, В. Стуса, Т. Шевченка, В. Сосюру та ін.

У сучасній школі на уроках літератури активно залучають учнів до створення медіапродуктів (буктрейлерів та відеопоезій, подкастів та аудіоесе, інфографіки та цифрових постерів, презентації та сторітелінгу, анімаційних роликів та відеочеленджів, інтерактивних карт та таймлайнів), що забезпечує інтеграцію мистецьких, цифрових і літературознавчих компетентностей. Наприклад, створення відеопоезій, де учні обирають ліричний твір Тараса Шевченка чи Лесі Українки і перетворюють його на відео з візуальними ефектами, музичним супроводом і голосовим виконанням; анімаційних роликів, які ілюструють основні події літературного твору «Гамлет» В. Шекспіра або відображають інтерпретацію пісенних сцен із твору «Маруся Чурай» Ліни Костенко; інтерактивну карту подій твору «Гаррі Поттер і філософський камінь» Дж. К. Роулінг або життєвого шляху Івана Франка. Такі завдання сприяють формуванню активного, творчого, критично мислячого читача, здатного працювати з інформацією у мультимодальному середовищі та створювати власні культурні смисли.

Буктрейлер як короткий відеоролик, що відтворює у довільній формі розповідь про певну книгу, створюється за аналогією до трейлерів у кіно. Як правило, такий метод роботи використовують для підвищення зацікавленості до прочитання книги. Що важливо, буктрейлер може робити і вчитель, і учні, залежно від того, що є метою роботи. Найбільш цікава його особливість – у специфічній подачі інформації, здатної інтригувати. Варто учням запропонувати самим створити буктрейлери, наприклад, на уроках української літератури у 7 класі під час вивчення таких тем: «Андрій Чайковський. «За сестрою», «Григорій Тютюнник. «Климко», «Марина Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських», Олександр Гаврош. «Неймовірні пригоди Івана Сили» та ін. На уроках зарубіжної літератури у ЗЗСО можна створювати буктрейлери на вивченні твори, наприклад, Шарль Діккенс, «Пригоди Олівера Твіста», Марсель Пруст, «У пошуках втраченого часу», Френсіс Скотт Фіцджеральд, «Великий Гетсбі», Джейн Остін, «Гордість і упередження», Льюїс Керролл, «Аліса в Країні чудес» та ін.

Ми переконані, що така екранізації літературних творів чи окремих фрагментів дозволить учням побачити художні образи, сюжетні лінії та культурний контекст у візуальній формі. Це сприяє глибшому розумінню тексту, формує емоційне ставлення та підвищує інтерес до читання. А порівняння літературного тексту та його кінематографічної інтерпретації розвиває критичне мислення, формує творчість, комунікативні навички та медіаграмотність. Учні навчаються

аналізувати відмінності між авторським задумом і режисерським баченням, дискутувати про художні рішення, оцінювати їхню відповідність літературному першоджерелу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Матеріали та результати нашої розвідки засвідчують, що інтеграція кіномистецтва та візуалізації у викладанні літератури є стратегією формування компетентної, культурно свідомої та творчої особистості, яка здатна поєднувати знання з практичними навичками. Візуалізація допомагає учням краще зрозуміти сюжетні лінії, образи персонажів, символіку та культурний контекст; перетворити абстрактні концепти в доступну й зрозумілу інформацію, що є важливим аспектом у вивченні літератури. Візуальні інтерпретації сприяють вихованню культурно свідомої особистості, здатної критично оцінювати мистецькі явища. Використання фільмів, буктрейлерів, колажів та літературних карт творів сприяє систематизації знань і розвитку аналітичних навичок. Кіномистецтво підсилює емоційне сприйняття літератури, формує естетичний смак та ціннісні орієнтації. Учні отримують можливість співпереживати героям, осмислювати моральні дилеми та культурні традиції. Використання кіноінтерпретацій та візуалізації навчально-пізнавального матеріалу робить уроки літератури більш динамічними, активними, інтерактивними й наближеними до інтересів сучасних школярів. Учні охоче долучаються до створення власних мультимедійних продуктів – відеосе, буктрейлерів, презентацій, що підвищує їхню мотивацію та залученість.

Візуальна наочність на уроках літератури сьогодні розглядається в педагогічні думці та практиці не просто як ілюстрація, а як ключовий дидактичний елемент, що відповідає вимогам компетентнісного та діяльнісного підходів. Вона перестає бути пасивним доповненням і стає активним засобом навчально-пізнавальної діяльності.

Подальші дослідження планується спрямувати на комплексний аналіз мультимодального читання та педагогіки інтерпретації медіатекстів у системі шкільної літературної освіти. Особливу увагу буде приділено методичним умовам формування візуальної й медіаграмотності здобувачів освіти, а також розробці педагогічних моделей використання мультимедійних ресурсів у процесі вивчення художніх творів.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Під час підготовки цієї роботи автори не використовували інструменти штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Білоусова Л.І., Житеньова Н.В. Технологія проектування цифрових дидактичних візуальних засобів у професійній діяльності вчителя. *Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського «Наука і освіта»*. 2019. №2. С.49-56
2. Дарда С. Екранізація як форма безпосередньої взаємодії кіно та літератури. URL: <https://naub.oa.edu.ua/ekranizatsiya-yak-forma-bezposerednoji-vzajemodiji-kino-ta-literatury/>
3. Дубініна О. Екранізація літературного твору: специфіка інтермедіального перекодування. *Література на полі медій* : зб. наук. праць від. теор. літ. та компарат. Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України. Київ, 2019. С. 214–233.
4. Житеньова Н.В. *Візуальні дидактичні засоби: створення та використання в освітній практиці*. Навчально-методичний посібник. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019. 89 с.
5. Клименко Ж. Дива візуалізації, або як зробити знання видимими, а уроки літератури – незабутніми. *Всесвітня література в школах України*. 2019. № 3 (453). С. 2–11.
6. Кочерга С., Вісич О.. *Літературознавча інтермедіальність: генеза і сучасні горизонти*: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2023. 286 с.
7. Ліпчевська І.Л. *Поняття візуалізації інформації в контексті освітнього процесу*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720619/1/Text.pdf>
8. Bas Smit. *Effective Use of Visualization in Education*. URL: https://www.academia.edu/65093533/Effective_Use_of_Visualization_in_Education
9. *Challenges and Opportunities in Data Visualization Education: A Call to Action*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2308.07703>
10. You T. The influence of educational big data visualization on students' learning initiative. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 2024. Vol. 17(2). Pp. 118-133. <https://doi.org/10.18785/jetde.1702.02>

References

1. Bilousova L.I., Zhytienova N.V. Tekhnolohiia proektuvannia tsyfrovyykh dydaktychnykh vizualnykh zasobiv u profesiinii diialnosti vchytelia. *Naukovo-praktychnyi zhurnal Pivdenoukrainskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskoho «Nauka i osvita»*. 2019. №2. S.49-56. (in Ukrainian)
2. Darda S. *Ekranizatsiia yak forma bezposerednoi vzaiemodii kino ta literatury*.

- URL: <https://naub.oa.edu.ua/ekranizatsiya-yak-forma-bezposerednoji-vzajemodiji-kino-ta-literatury/> (in Ukrainian)
3. Dubinina O. Ekranizatsiia literaturnoho tvoruu: Spetsyfika intermedialnoho perekoduvannia. *Literatura na poli medii* : zb. nauk. prats vid. teor. lit. ta komparat. Instytutu literatury im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Kyiv, 2019. S. 214–233. (in Ukrainian)
 4. Zhytienova N.V. *Vizualni dydaktychni zasoby: stvorennia ta vykorystannia v osvittii praktytsi*. Navchalno-metodychnyi posibnyk. Kharkiv : Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H.S. Skovorody, 2019. 89 s. (in Ukrainian)
 5. Klymenko Zh. Dyva vizualizatsii, abo yak zrobyty znannia vydymymy, a uroky literatury – nezabutnomy. *Vsesvitnia literatura v shkolakh Ukrainy*. 2019. № 3 (453). S. 2–11. (in Ukrainian)
 6. Kocherha S., Visych O. *Literaturoznavcha intermedialnist: heneza i suchasni horyzonty*: navchalnyi posibnyk dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity. Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», 2023. 286 s. (in Ukrainian)
 7. Lipchevska I.L. *Poniattia vizualizatsii informatsii v konteksti osvithnoho protsesu*. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720619/1/Text.pdf> (in Ukrainian)
 8. Bas Smit. *Effective Use of Visualization in Education*. URL: https://www.academia.edu/65093533/Effective_Use_of_Visualization_in_Education
 9. *Challenges and Opportunities in Data Visualization Education: A Call to Action*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2308.07703>
 10. You T. The influence of educational big data visualization on students' learning initiative. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 2024. Vol. 17(2). Pp. 118-133. <https://doi.org/10.18785/jetde.1702.02>

| Матеріал надійшов до редакції: 18.12.2025 р. | Прийнято до друку: 25.01.2026 р. | Опубліковано: 02.03.2026 р. |

This work is licensed under a Creative Commons License Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).